

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ**

**«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**Інститут енергозбереження та енергоменеджменту**

**Кафедра охорони праці, промислової та цивільної безпеки**

**ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ  
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ  
ВСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА ОКР  
«СПЕЦІАЛІСТ», «МАГІСТР»  
денна форма навчання**

Рекомендовано кафедрою  
«Охорони праці, промислової та  
цивільної безпеки»  
Протокол № 13 від 20 червня 2012 р.  
Заступник завідувача кафедри

\_\_\_\_\_ О.І. Полукаров

## I. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Навчальна дисципліна «Цивільний захист» належить до професійно-практичного циклу дисциплін і є нормативною дисципліною. Вона включається в навчальні плани як самостійна дисципліна обов'язкового вибору.

Обсяг навчального часу для вивчення дисципліни «Цивільний захист» визначений державними вимогами (спільний наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 року, № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України») і не повинен бути меншим 36 академічних годин (1,0 кредит ECTS).

У процесі опанування навчальним матеріалом студенти виконують моделювання сценаріїв виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій (НС), прогнозування наслідків їхнього впливу на адміністративні територіальні одиниці (АТО), об'єкти господарювання (ОГ) та населення, що мешкає поблизу. Форма підсумкового контролю знань – диференційований залік.

## II. МЕТА І ЗАВДАННЯ КРЕДИТНОГО МОДУЛЯ

**Метою вивчення дисципліни** є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу.

**Завдання вивчення дисципліни** передбачає засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на відвернення НС, захисту персоналу, населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Освоївши програму навчальної дисципліни "Цивільний захист" спеціалісти (магістри) у відповідних напрямках підготовки, повинні бути здатними вирішувати професійні завдання з урахуванням вимог ЦЗ та володіти наступними головними професійними компетенціями для забезпечення реалізації вказаних завдань.

## III. ЗАВДАННЯ НА СРС

**Лекція 1. Тема 1. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити НС.**

**Завдання на СРС:** Ознайомитися із загальною моделлю сценарію виникнення НС на ОГ та розроблення паспорту безпеки ОГ.

**Література:** Л-2 (с.5-27, 71-73, 86-87, 112-113, 117-119); Л-11 (Л-3).

**Лекція 2. Тема 2. Планування заходів з питань цивільного захисту.**

**Завдання на СРС:** Ознайомитися з особливостями планування дій персоналу ОГ в умовах НС.

**Література:** Л-2 (с.), Л-8 (с.).

**Лекція 3. Тема 3. Методи розрахунку зон ураження від техногенних вибухів та противовибуховий захист ОГ.**

**Завдання на СРС:** Вивчити основні фактори, що впливають на формування вибухо-, пожежонебезпечних зон, характер і ступені ураження людей.

**Література:** Л-2 (с.5-27, 71-73, 86-87, 112-113, 117-119); Л-11 (Л-3).

**Лекція 3. Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.**

**Завдання на СРС:** Вивчити основні фактори, що впливають на формування зон хімічного і біологічного зараження, характер і ступені ураження людей.

**Література:** Л-2 (с. 102-112); Л-3.

**Лекція 4. Тема 4. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження.**

**Завдання на СРС:** Вивчити основні фактори, що впливають на формування зон радіоактивного зараження, характер і ступені ураження людей.

**Література:** Л-2 (с. 133-138); Л-3.

**Лекція 4. Тема 5. Оцінка інженерної обстановки та економічних наслідків НС.**

**Завдання на СРС:** Ознайомитися та законспектувати порядок дій за сигналами ЦО по захисту населення у НС природного характеру.

**Література:** Л-2 (с.5-27, 71-73, 86-87, 112-113, 117-119); Л-11 (Л-3).

**Лекція 5. Тема 6. Забезпечення заходів і дій в межах єдиної системи цивільного захисту.**

**Завдання на СРС:** Проаналізувати вплив уражаючих факторів на діяльність промислового об'єкта в надзвичайних ситуаціях (ударної хвилі при вибухах, хімічного зараження, радіоактивного зараження). Ознайомитись із загальними характеристиками будівельних норм і правил (БНП).

**Література:** Закони України (Л-1,2,3), осн. Л-1 (с.106-121), Л-2 (с.52-70).

**Тема 7. Спеціальна функція у сфері цивільного захисту (на СРС).**

**Завдання на СРС:** Забезпечення діяльності об'єкта підвищеної небезпеки. Критерії ідентифікації ОГ, що підлягають декларуванню безпеки. Визначення об'єктів підвищеної небезпеки (ОПН) 1 або 2 класу за масою небезпечних речовин та за відстанню. Ідентифікація та декларування ОПН.

**Література:** Закони України (Л-9, 16, 23, 24), осн. Л-8 (с.), Л-9 (с.).

## **VI. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ**

### **VI.1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти**

1. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
2. ДСТУ Б А.2.2-7:2010. Проектування. Розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту (цивільної оборони) у складі проектної документації об'єктів. Київ. – Мінрегіонбуд. України, -2010.
3. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань» від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
4. Закон України «Про охорону здоров'я» – К., 1992.
5. Закон України «Про пожежну безпеку» – К., 1993.
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя

населення» / Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.

7. Закон України «Про охорону здоров'я». – К., 1992.

8. ДБН-97 Державні будівельні норми України Київ. Держ. Стандарт.1999р.

9. ДСТУ 3891-99 «Безпека у надзвичайних ситуаціях». Київ. Держ. Стандарт.1999р.

10. Закон України «Про цивільну оборону України». – К., Голос України, 06.03.1993.(додаток – 24.03.1999р).

11. Положення про цивільну оборону України. Постанова кабміну України від 10.05.1994.- №299.

12. Закон України «Про державний матеріальний резерв» від 24.01.97 № 51/97-ВР (Із зм. і доп., внесеними Законами України від 18.11.97 № 642/97-ВР, від 16.07.99 №988-ХІV, від 11.05.00 №1709-ІІІ, від 16.02.98 №174).

13. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». – К.Урядовий кур'єр, 14.06.2000.-№107.

14. Закон України «Про захист людини від інфекційних хвороб». – К. 06.04.2000. №1645-ІІІ.

15. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації». – К.13.07.2000.-№1908-ІІІ.

16. Закон України “ Про об'єкти підвищеної небезпеки”. – К.18.01.2001.-№2245- ІІІ.

17. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». – К.: Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 50.– Ст. 678.

18. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13.07.00. №08-ІІІ.

19. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 41. – Ст. 546.

20. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи». – К.: Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 16. – Ст. 198; 1992., № 13. – Ст. 177.

21. Закон України «Про тваринний світ». – К.: Відомості Верховної Ради України, 1993. – № 18. – Ст. 191.

22. Закон України «Про екологічну експертизу». – К.: Відомості Верховної Ради України, 1995. – № 8. – Ст. 54.

23. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану». - К.Урядовий кур'єр, 14.06.2000.-№107.

24. Закон України «Про аварійно – рятувальні служби». - К.Урядовий кур'єр, 14.12.1999. - №1281.

25. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру». - К.Урядовий кур'єр, 16.09.2000. - №149.

26. Постанова КМ України «Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій» від 16.02.98 №174 (Із зм. і доп., внесеними постановами КМ України від 24.09.99 №1763, від 21.10.99 №43.

27. Постанова КМ України «Про порядок формування розміщення та проведення операцій з матеріальними цінностями Державного резерву» від 08.10.97року №1129.

28. Постанова КМ України «Про номенклатуру та обсягів продукції Державного матеріального резерву» від 07.08.98 року №1245-46.

29. Постанова КМ України «Про розбронювання матеріальних цінностей мобілізаційного резерву та створення запасів матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій» від 15.04.97 року №338-027.

30. Постанова КМ України «Про затвердження особливостей формування та проведення операцій з матеріальними цінностями мобілізаційного резерву» від 29.01.98 року №100-03.

31. Постанова КМ України «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях» від 15.02.99 №2.

32. Постанова КМ України «Про Основні засади створення в Україні підсистеми рятування і ліквідації небезпечних забруднень на воді єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного характеру» від 5.10.98 №1599.
33. Постанова кабміну України «Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру» К.03.08.1998.-№1198.
34. Указ Президента України «Про систему реагування на надзвичайні ситуації на водних об'єктах» від 15.06.01 №436/2001.

## **VI.2. Основна література**

1. Конспект лекцій «Цивільний захист» Міхєєв Ю.В., Землянська О.В.
2. Демиденко Г.П. и др. Защита объектов народного хозяйства от оружия массового поражения. Справочник под ред. Демиденко Г.П. – 2-е изд. перераб. и доп. – К. Выща шк. Головное изд-во, 1989
3. Демиденко Г.П. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. - К.: НТУУ «КПІ», 2008. – 300с.
4. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / Львів, 2010.- 384 с.
5. Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І., «Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях». Навчальний посібник, Видавництво НУ «Львівська політехніка». Львів, 2004р.,- 136с.
6. Євдін О.М., Могильниченко В.В. та ін. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. "Техногенна та природна безпека". Т.3."Інженерно-технічні заходи цивільного захисту (цивільної оборони) та містобудування".Посібник.- К.: КІМ, 2007, 2008.- 636 с.,- 152 с.
7. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч. посібник.– К: Центр учбової літератури, 2008.– 158 с.
8. Русаловський А.В., Вендичанський В.Н. Цивільний захист: Навч. Посібн./За наук.ред. Запорожця О.І., -К.: АМУ, 2008, -250с.
9. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник.– К: Знання-Прес, 2007.– 487 с.
10. Сусло С.Т., Заплатинський В.М., Харамда Г.М. Цивільний захист: Навч. посібник/ За ред.. проф.. М.О. Біляковича.– К.: Арістей, 2007.– 386 с.

## **VI.3. Додаткова література**

1. Довідник з цивільної оборони / Г.Г. Міговіч, ЗАТ "Українська технологічна група". К. – 1998. – 526с.
2. Депутат О.П., Коваленко І.В., Мужик І.С., Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. Кашина П.І. - Львів, "П.П. Васильович К.І.", 2005-338 с.
3. Збірник нормативно-правових актів з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Вип.3. Під заг. ред. В.В.Дурдинця- Київ: Агенство "Чорнобильінтерінформ", 2001.-532с.
4. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
5. Основи соціоекології: Навч. посіб. / Г.О. Бачинський, Н.В. Бернада, В.Д. Бондаренко та ін.; За ред. Г. О. Бачинського. – К.: Вища шк., 1995. – 238 с.
6. Петров К.М. Общая экология. Химия. – С.-Пб., 1997 – 352 с.
7. Програма дій "Порядок денний на ХХІ сторіччя". К.: "Інтерсфера", 2000.-359 с.

## **VI.4. Internet-джерела**

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. [Верховна Рада України](http://www.rada.kiev.ua) <http://www.rada.kiev.ua>.

3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, [www.osvita.com](http://www.osvita.com).
5. [Міністерство екології та природних ресурсів України](http://www.menr.gov.ua/) <http://www.menr.gov.ua/>.
6. [Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи](http://www.mns.gov.ua/) <http://www.mns.gov.ua/>.
7. [Рада національної безпеки і оборони України](http://www.rainbow.gov.ua/) <http://www.rainbow.gov.ua/>.
8. [Постійне представництво України при ООН](http://www.uamission.org/) <http://www.uamission.org/>.
9. [Північноатлантичний альянс \(НАТО\)](http://www.nato.int/) <http://www.nato.int/>.
10. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
11. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
12. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
13. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
14. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
15. <http://www.dpor.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
16. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
17. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
18. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
19. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
20. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
21. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ»

Розробники:

---

доцент Міхесєв Юрій Васильович

(вчений ступень, звання, прізвище та ініціали автора програми)

---

(підпис)

---

ст.викладач Землянська Олена Василівна

(вчений ступень, звання, прізвище та ініціали автора програми)

---

(підпис)